Evaluatie

Mantelzorgondersteuning en -waardering 2020 – 2024

Gemeente Sluis

September 2021

Hoofdstuk 1. Algemeen

1.1 Inleiding

Op 25 juni 2020 heeft de raad van de gemeente Sluis de nota Mantelzorgondersteuning- en waardering 2020 – 2024 vastgesteld. Voor het bereiken van de gestelde doelstellingen in de nota is gekozen voor een tijdsperiode van vier jaar. Bij het vaststellen van de nota is aangegeven jaarlijks te evalueren. Indien nodig zou de nota bijgesteld worden op basis van actuele informatie. Dit jaar is de eerste evaluatie van de nota Mantelzorgondersteuning- en waardering 2020 – 2024.
Het huidige mantelzorgbeleid richt zich niet alleen op de gemeente zelf, maar geeft ook aandacht aan partijen in de gemeente die te maken hebben met mantelzorg(ers). Bijvoorbeeld:

- Zorgaanbieders
- Zorgverzekeraars
- Werkgevers

In oktober 2020 heeft het ministerie van VWS samen met MantelzorgNL, de VNG en Movisie een landelijke aanpak “Samen sterk voor mantelzorg” opgezet. In dit plan worden acties aangegeven waar o.a. gemeenten mee aan het werk kunnen om aandacht te hebben voor de mantelzorger. Vinden, Versterken, Verlichten en Verbinden zijn de vier aandachtspunten voor gemeenten in mantelzorgbeleid.

Met deze nota willen we u informeren over de stand van zaken ten aanzien van de verschillende doelstellingen. De beleidsnota mantelzorg loopt tot en met 2024. Niet aan alle doelstellingen is tot nu toe uitvoering gegeven. Dit zal in de resterende looptijd van de nota worden opgepakt.

1.2 Covid-19

Zoals op veel beleidsterreinen is de Covid-19 pandemie en de daarbij behorende maatregelen ook van invloed geweest op de uitvoering van de beleidsnota mantelzorg.
Zowel intern als extern lag de prioriteit veelal op werkzaamheden van andere dossiers. De bijeenkomsten van de werkgroep mantelzorg hebben enkele keren geen doorgang gehad door het aantal afmeldingen van deelnemers.

1.3 Krachtig Verbonden 2020 – 2024

In de periode tussen het vaststellen van de nota Mantelzorgondersteuning- en waardering 2020 – 2024 en de evaluatie die voor u ligt, is het nieuwe Visiedocument Krachtig Verbonden vastgesteld. In dit Visiedocument zijn nieuwe doelstellingen wat de gemeente Sluis ten aanzien van mantelzorg de komende jaren wil bereiken.

Mantelzorgondersteuning en -waardering:

- *voorkomen van vraag naar vrijwilligers en mantelzorgers (omdat deze er straks niet meer zijn of zelf ook te oud worden en hulp nodig hebben). Dit kan door het creëren van een collectief dat voor elkaar kan zorgen en elkaar helpt (via clustering van wonen, voorzieningen, dagbesteding, ontmoetingsruimte en dergelijke en door het stimuleren zorgcorporaties);*
- *voldoende respijtzorg voor verschillende doelgroepen (zoals dagbesteding voor degene die zorg nodig heeft, ter ontlasting van de mantelzorger, zie ook 3.2.6. Maatwerkvoorzieningen Wmo). Respijtzorg bij voorkeur in de vorm van algemeen toegankelijke voorzieningen en in samenspraak met het zorgkantoor, dat een deel van de langdurige zorg uit voert. Hierbij hebben we aandacht voor voldoende capaciteit en spreiding;*
- *mantelzorgers voelen zich gesteund, ondersteund en gewaardeerd;*

- *bewustzijn creëren, bij zowel de mantelzorgers als hun sociaal netwerk;*
- *een mantelzorgvriendelijke werkomgeving. We streven naar zoveel mogelijk werkgevers (inclusief de gemeente Sluis) met het keurmerk mantelzorgvriendelijke werkgever;*
- *uitvoering van beleid gericht op mantelzorgondersteuning en -waardering samen met huisartsen, CZ zorgkantoor en zorgaanbieders, zoals ZorgSaam (zieken-, thuis- en ouderenzorg), Emergis en Zeeuwse Gronden (geestelijke gezondheidszorg) en Tragel (mensen met een beperking).*

Dit nieuwe visiedocument en de bijbehorende doelstellingen leidt er niet toe dat er een aanpassing moet komen van het huidige beleidsnota. De bovenstaande doelstellingen komen overeen met de doelstellingen die eerder in de beleidsnota zijn opgesteld.

1.4 Vervolg

De volgende evaluatie zal eind 2022 aan u worden aangeboden.

Hoofdstuk 2 Evaluatie

Middels de nota heeft de gemeente Sluis diverse doelstellingen geformuleerd waar zij in de periode 2020 – 2024 uitwerking aan wil geven. In dit hoofdstuk zal per doelstelling aangegeven worden wat de huidige stand van zaken is. Ook wordt er een blik naar de toekomst gegeven met welke doelstellingen de gemeente op korte termijn aan de slag gaat.

2.1 Aantal mantelzorgers

MantelzorgNL heeft voor 2021 de indicatie bekend gemaakt van het aantal mantelzorgers per gemeente. Voor de gemeente Sluis is de verwachting dat er 7194 mantelzorgers (van 15 jaar of ouder) zijn. Verwachting is dat van dit aantal mantelzorgers, 655 zwaarbelaste mantelzorgers zijn. De registratie van de individuele ondersteuning gaat via de Groene Suite. Deze registraties betreffen veelal de zwaarder belaste mantelzorgers.

Op dit moment zijn er rond de 600 geregistreerde mantelzorgers in de Gemeente Sluis, waarvan 5 cliënten sinds 01-01-2020 een geïndiceerde voorziening hebben aangevraagd ivm overbelasting van mantelzorg.

2.2 Activiteiten mantelzorgers

Het afgelopen jaar zijn diverse activiteiten voor mantelzorgers wegens Covid-19 niet door kunnen gaan. Desalniettemin is er op een creatieve manier nagedacht om toch de mantelzorgers niet uit het oog te verliezen. Zo zijn er digitale koffiemomentjes geweest waaraan mantelzorgers deel konden nemen. Ook was er een aanbod voor een wandel- of fietsmaatje voor de mantelzorger om een-op-een op pad te gaan.
De standaard algemene werkzaamheden rondom mantelzorg hebben verder niet stilgelegen.

2.3 Quickscan mantelzorg

MantelzorgNL heeft voor gemeenten een Quickscan ontwikkeld. Deze Quickscan geeft informatie en praktische tips om mantelzorgbeleid in de gemeente te versterken. Aan de orde komen acht vraaggebieden waar mantelzorgers vragen over hebben of behoefte aan hebben.

- Informatie en advies
- Persoonlijke begeleiding
- Emotionele steun
- **Educatie**
  Bijvoorbeeld bieden van cursussen en trainingen om mantelzorgers in balans te houden
- **Praktische hulp**
  Praktische hulp is één van de meest gehoorde behoeften. Huishoudelijke hulp en klussendiensten worden het meest genoemd in de focusgroepen. Praktische hulp helpt mantelzorgers de balans te houden tussen draagkracht en draaglast.
- Vervangende zorg
- **Financiële ondersteuning**
  Financiële ondersteuning is breed te interpreteren, het gaat over meer dan de mantelzorgwaardering en is terug te vinden in regelingen in woonbeleid (pré-mantelzorgwoningen), parkeerbeleid (parkeervergunningen) en bij tegenprestaties vanuit de participatiewet. Het gaat ook over goede informatievoorziening over financiële regelingen zoals belastingvoordelen/zorgverzekering etc.
- Materiële hulp

Als gemeente zijn er verbeteringen mogelijk op de dikgedrukte gebieden. Op de andere gebieden is de gemeente goed op weg, waarbij nog tips worden gegeven om ook hierbij stappen te zetten.

2.4 Doelstellingen

1. Verbeteren samenwerking en afstemming mantelzorgondersteuning en vindplaatsen

Wat willen we bereiken?

Er zijn diverse partijen die zich op bezig houden met het ondersteunen en waarderen van mantelzorgers. Echter wordt het aanbod nog veelal gefragmenteerd aangeboden. Gezien de voorspelling dat er in de toekomst meer behoefte is aan mantelzorgers terwijl het aantal mantelzorgers afneemt, is het belangrijk dat er een goede afstemming en lokale samenwerking komt tussen deze partijen.

Hoe willen we dit bereiken?

Er zal de komende periode in samenwerking met externe partijen gekeken worden wie verantwoordelijk wordt voor welke taak.
Collectief inzetten op mantelzorgondersteuning. Dit wordt meegenomen in het samenwerkingsverband Toekomstige Zorg West Zeeuws-Vlaanderen.

Huidige stand van zaken

Binnen de gemeente Sluis is de werkgroep mantelzorgondersteuning opgestart. Deze werkgroep bestaat uit vertegenwoordigers van diverse organisaties in de gemeente Sluis die actief betrokken zijn bij een aanbod voor mantelzorgers.

- Huisartsenpraktijk
- RMDO
- Stichting dementievriendelijk Sluis
- Buurtzorg West- Zeeuws Vlaanderen
- ZorgSaam
- Porthos/gemeente Sluis
- Stichting Tragel

De werkgroep richt zich op diverse doelstellingen die geformuleerd zijn in het beleidsplan. Binnen de werkgroep vind afstemming plaats over het beschikbare aanbod en informatievoorziening. Daarnaast worden onderling signalen (vanuit mantelzorgers) uitgewisseld. Er wordt in de werkgroep naar een plan gewerkt om zoveel mogelijk mantelzorgers te bereiken die in de gemeente Sluis wonen. Door de mantelzorgers te bereiken willen we realiseren dat er preventief informatie aangeboden kan worden om overbelasting te voorkomen of om in te kunnen grijpen wanneer al sprake is van een te hoge belasting.
Op dit moment wordt een eerste aanzet voor een gezamenlijk plan van aanpak en PR-plan. Dit heeft de intentie om doelgerichtheid van de activiteiten van deze werkgroep te vergroten. Ook vinden er met nieuwe partijen gesprekken plaats om aan te sluiten bij de werkgroep, zodat een groter aandeel (buitenom zorg gerelateerd) van organisaties vertegenwoordigd zijn.

Doelstelling

- Verbeteren samenwerking en afstemming
- Overzichtelijk en bekend maken ondersteuningsmogelijkheden
- Bereiken van meer (zwaar belaste) mantelzorgers

Op dit moment maakt de gemeente Sluis gebruik van de sociale kaart Nederland. Hierin staan diverse organisaties die ondersteuning kunnen bieden voor mantelzorgers. Ook is gebruik gemaakt van de website WeHelpen. Daarin werd ook informele vraag en aanbod samengebracht, wat niet vanuit de gemeente werd georganiseerd. Een van de scenario's sociaal domein is om te onderzoeken welke

mogelijkheden er zijn qua platform om vraag en aanbod samen te brengen. Deze verkenning is nog bezig, maar ook het thema mantelzorg zal hierin meegenomen worden.

Ook provinciaal is de wens voor meer samenwerking. Binnen de provinciale werkgroep staat dit onderwerp ook op de agenda.

2. **Het overzichtelijk en bekend maken van de ondersteuningsmogelijkheden binnen de gemeente Sluis**

Wat willen we bereiken?
Zowel mantelzorgers als beroepskrachten weten niet altijd waar iemand naartoe kan voor ondersteuning in onze gemeente. Het is daarom van belang om de ondersteuningsmogelijkheden bekend te maken en mantelzorgers hier actief op te wijzen.

Hoe willen we dit bereiken?
Het ondersteuningsaanbod wordt overzichtelijk gemaakt en bekend gemaakt bij vindplaatsen, zoals huisartsen, thuiszorgorganisaties, ouderenbonden, fysiotherapeuten, scholen en de gemeentelijke website.

Huidige stand van zaken
Via de nieuwsbrief Mantelzorg wordt informatie verspreidt. Deze doelstelling is ook onderdeel van het overleg mantelzorg. Hierin worden de mogelijkheden besproken van een pr-campagne waarin de expertise vanuit communicatie zal worden gebruikt. De samenwerkingspartners uit de werkgroep worden gestimuleerd om samen inzichtelijk te maken welke ondersteuningsmogelijkheden er zijn.

3. **Het bereiken van meer (zwaar belaste) mantelzorgers**

Wat willen we bereiken?
Het bereiken van meer mantelzorgers is ook nodig om andere doelstellingen te bereiken. Als gemeente hebben we momenteel ongeveer 600 mantelzorgers in beeld, terwijl er volgens schattingen meer mantelzorgers in onze gemeente langdurig en/of intensief voor iemand anders zorgen. Vermoedelijk hebben we de (zwaarbelaste) mantelzorgers nog niet in beeld, omdat zij bijvoorbeeld niet bij een thuiszorgorganisatie bekend zijn en zij het ondersteuningsaanbod (zoals de lotgenotenbijeenkomsten) niet kennen.

Hoe willen we dit bereiken?
Er wordt een campagne opgezet om meer aandacht geven aan het thema mantelzorg en (dreigende) overbelasting van verleners van informele zorg. Hierbij worden zij ook geattendeerd op de mogelijkheden van mantelzorgondersteuning

Huidige stand van zaken
Ook dit is een actiepunt wat onderwerp van gesprek is bij het overleg met de werkgroep mantelzorg.

4. **Het creëren van meer bewustzijn rondom mantelzorg, zowel bij mantelzorgers als hun sociaal netwerk**

Wat willen we bereiken?
Hoewel de term 'mantelzorg' veelvuldig wordt gebruikt, blijft het voor sommigen een groot en onbekend begrip. Niet iedereen ziet zichzelf als mantelzorger, maar vooral als een zorgzame partner/ouder/kind/vriend/buur. Hierdoor zal een iemand zichzelf niet snel aanmelden voor een activiteit speciaal voor mantelzorgers.

Hoe willen we dit bereiken?
Mantelzorgers worden (beter) bij het gesprek betrokken, en andere partijen worden gestimuleerd om hetzelfde te doen. Als gemeente kunnen we dit doen bij het Wmo/keukentafelgesprek.

Huidige stand van zaken
Dit doen wij via nieuwsbrieven, bijeenkomsten en ondersteunende gesprekken, zou nog meer bereikt kunnen worden via grotere structurele PR campagne

5. **Het voorkomen van overbelasting van mantelzorgers**

Wat willen we bereiken?
Overbelasting is een probleem dat vaak voorkomt. Mantelzorgers - maar ook het netwerk rondom een mantelzorger - trekken pas aan de bel wanneer het (bijna) te laat is. Als mantelzorgers de zorg voor hun naaste niet meer aan kunnen, lopen ze het risico om te ontsporen in gedrag dat ze zelf ook niet zouden willen vertonen. Door overbelasting, onwetendheid, onkunde, onmacht en/of compassiemoeheid kan een mantelzorger onbedoeld over grenzen gaan, inadequate zorg leveren, verwaarlozen, of op een andere manier onbedoeld schade toebrengen. Ook in onze gemeente komen er signalen naar voren dat er soms sprake is van ontspoorde mantelzorg.

Hoe willen we dit bereiken?
Bij het Wmo/keukentafelgesprek worden zowel de mogelijkheden als grenzen van de mantelzorger besproken en bekeken wat voor ondersteuning de mantelzorger nodig heeft om het zorgen vol te kunnen (blijven) houden. Ook na het keukentafelgesprek zal er, indien gewenst, contact gehouden worden met de mantelzorger(s).

Huidige stand van zaken
Als gemeente bieden we ondersteuning vanuit vrijwilligers. Ook verschillende andere organisaties bieden ondersteuning aan mantelzorgers.

In 2020 is een eerste training Vrijwilliger+ opgestart. Een aantal getrainde vrijwilligers worden als respijtzorgvrijwilliger bij overbelaste mantelzorgers ingezet. We hopen in september een 2e training vrijwilliger+ te kunnen aanbieden om deze te kunnen inzetten bij mantelzorgvragen.

6. **Mantelzorgers kunnen aanspraak maken op voldoende passende respijtzorg**

Wat willen we bereiken?
Mantelzorgers hebben veel vragen over en behoefte aan respijtzorg. Respijtzorg kan op verschillende manieren worden vormgegeven: door vrijwilligers of professionals, incidenteel of structureel, en thuis of buitenshuis. In samenspraak met externe partijen zullen we moeten kijken op welke manier we respijtzorg het beste kunnen vormgeven zodat dit zoveel mogelijk aansluit bij de wensen en behoeften van mantelzorgers. Bij voorkeur in de vorm van algemene voorzieningen, in samenspraak met het Zorgkantoor. Tevens zullen vrijwilligers beter worden getraind en gefaciliteerd.

Hoe willen we dit bereiken?
Met lokale partners en zorgverzekeraars wordt in beeld gebracht welke aanvullende respijtzorgarrangementen ontwikkeld kunnen worden.
Vrijwilligers die respijtzorg bieden worden beter getraind en gefaciliteerd.

Huidige stand van zaken
De gemeente Sluis onderzoekt op dit moment de kansen om respijtzorg als algemene voorziening aan te bieden. Op dit moment vinden er twee pilots plaats omtrent arbeidsmatige dagbesteding als algemene voorziening. Deze pilots hebben tot een goede evaluatie geleid. De verwachting is om vanaf 1 januari alle dagbesteding en respijtzorg als algemene voorziening aan te bieden.

Via de nieuwsbrief mantelzorg en vrijwilligers geven we als gemeente bekendheid aan het aanbod van respijtzorg. Ook het aanbod via zorgverzekeraars wordt hierin meegenomen.

7. Een mantelzorgvriendelijke werkomgeving stimuleren

Wat willen we bereiken?
Binnen de gemeente Sluis wordt er zoveel als mogelijk rekening gehouden met de privésituatie van een medewerker, en kunnen er indien nodig maatregelen genomen worden om er voor te zorgen dat de balans tussen werk en privé zo goed mogelijk blijft. De gemeente Sluis zal zelf stappen zetten om mantelzorgvriendelijke werkgever te worden en zal organisaties en bedrijven in de omgeving stimuleren om ook mantelzorgvriendelijke werkgever te worden.

Hoe willen we dit bereiken?
De gemeente Sluis zal stappen maken om als gemeentelijke organisatie mantelzorgvriendelijk te worden. Hiervoor zullen we in eerste instantie een 0-meting laten uitvoeren. Op basis van deze 0-meting kunnen verdere stappen worden gezet om mantelzorgvriendelijk te worden.

Huidige stand van zaken
In 2021 volgt de gemeente Sluis het gemeenten programma van Werk&Mantelzorg. In dit programma wordt er gedurende vier bijeenkomsten informatie en tools aangereikt. Ook vindt er afstemming plaats met diverse andere gemeenten en worden er best practices besproken. De verwachting is om in 2022 het certificaat Mantelzorg Vriendelijke werkgever aan te kunnen vragen. Zodra de gemeente zelf het certificaat Mantelzorg Vriendelijke werkgever heeft ontvangen, zullen we andere werkgevers in de gemeente stimuleren hier ook mee aan de slag te gaan.

8. Mantelzorgers voelen zich gewaardeerd

Wat willen we bereiken?
Gemeenten zijn volgens de Wmo 2015 verplicht om mantelzorgers te waarderen voor de zorg die zij leveren aan een naaste. Gelet op het feit dat zorgaanbieders meer contact hebben met mantelzorgers en hen ook beter in beeld hebben, zal de mogelijkheid onderzocht worden de mantelzorgwaardering vorm te geven in samenspraak met aanbieders van dagbesteding, thuiszorg, huisartsen en zorgverzekeraar.

Hoe willen we dit bereiken?
In het Wmo cliënttevredenheidsonderzoek worden vragen opgenomen voor mantelzorgers. Mantelzorgwaardering vormgeven in samenspraak met aanbieders van dagbesteding, thuiszorg, huisartsen en zorgverzekeraar

Huidige stand van zaken

De gemeente Sluis geeft een jaarlijkse waardering aan mantelzorgers. Ongeveer 45 vrijwilligers bezorgen op de Dag van de mantelzorg een presentje/ bon (ter waarde van ongeveer €20) bij de mantelzorgers die zich hiervoor hebben aangemeld. We bereiken hiermee ongeveer 600 mantelzorgers.

Ook bieden we als gemeente een vast ondersteuningsaanbod aan. Hoewel hierin niet alle mantelzorgers in de gemeente Sluis bereikt worden en het nog niet gemeten is in hoeverre zij zich allen daadwerkelijk zo voelen. Van de jaarlijkse enquête op de Dag van de mantelzorg is de respons circa 20% van het totaal aantal geregistreerde mantelzorgers (120 deelnemers).

Jaarlijks wordt het cliënttevredenheidsonderzoek verstuurd naar alle inwoners die gebruik maken van een WMO-voorziening. In het huidige cliënttevredenheidsonderzoek wordt tot op heden geen aandacht besteed aan mantelzorg. Om inzicht te krijgen in de mate waarin mantelzorgers zich gewaardeerd voelen was de intentie om vragen over mantelzorg in dit tevredenheidsonderzoek op te nemen.

In het tevredenheidsonderzoek dat in 2022 verspreidt zal worden, zullen vragen komen te staan over mantelzorg. Bij andere gemeenten zijn er voorbeelden te vinden van vragen die gesteld kunnen worden.

2.5 Vervolgstappen

Op dit moment zijn er geen redenen om de huidige beleidsnota aan te passen met nieuwe of aangepaste doelstellingen. Om verdere uitvoering te geven aan de gestelde doelstellingen in de beleidsnota Mantelzorg 2020 – 2024 gaan we de komende periode inzetten op:

1. Het uitbreiden van de werkgroep mantelzorg en uitwerken plan van aanpak+PR plan. Hierbij wordt ingezet op afstemmen van de verantwoordelijkheden en taken van diverse externe partijen.
2. Streven naar het certificaat mantelzorgvriendelijke werkgever in 2022 .
3. Door het toevoegen van vragen over mantelzorg aan de WMO enquête krijgen we beter beeld over de ervaringen van mantelzorgers.